

Львівський національний університет імені Івана Франка

Кафедра світової літератури

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор
з науково-
педагогічної роботи

« ____ » _____ 20__ р.

Навчально-методичний комплекс дисципліни

НАЦІОНАЛЬНА ЛІТЕРАТУРА (НІМЕЦЬКА)

галузі знань 0203. гуманітарні науки

напряму підготовки 6.020303 Філологія

спеціалізації Бакалавр філології. Вчитель двох іноземних мов та літератури

факультету іноземних мов

Розробник: **к.ф.н., доц. Мельник Д.М.**

Кредитно-модульна система
організації навчального процесу

2016

Зміст

1. Мета та завдання навчальної дисципліни	3
2. Програма навчальної дисципліни «Німецька література».....	4
<i>Ч.1. Література Середньовіччя, Відродження, Бароко.</i>	4
3. Теми семінарських занять.....	7
4. Самостійна робота студента	8
4.1. Усне виконання	8
4.2. Письмове виконання	8
5.Рекомендована література	8
5.1. Базова: Художні тексти, обов'язкові для прочитання:	8
5.2. Базова: Критична література	10
5.3. Допоміжна	10
5.3.1. Додаткова література до курсу «Література Середніх Віків та Відродження»:	10
5.3.2. Додаткова література до розділу «Бароко».....	11
5.3.3. Додаткова література до розділу «Просвітництво»	11
5.3.4.Додаткова література до розділу «Німецький романтизм»	11
5.3.5. Додаткова література до розділу «Реалізм».....	12
6. Питання, що виносяться на іспит (2 сем.)	12
Додаток 1. Теми семінарських занять.....	15
Додаток 2. Завдання для самостійної роботи	32

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Курс «Історія німецької літератури» побудований хронологічно і охоплює період розвитку літературного процесу в Німеччині від його зародження й до кінця ХХ ст.

Мета курсу: Сформувати у студентів розуміння літературного процесу у Німеччині від виникнення літератури до кінця ХХ ст. Ознайомити з процесом розвитку літератури та сформувати розуміння основних понять, жанрів, стильових особливостей кожної епохи.

Вивчення історії німецької літератури є неодмінною складовою формування всебічно освіченого філолога-германіста. Оскільки література є не лише показником розвитку національної мови, а й формування світоглядних чинників народу, мову якого вивчають студенти. В процесі вивчення курсу «Історія німецької літератури» **студенти оволодівають знаннями про:**

- процес виникнення та формування літератури на теренах сучасної Німеччини
- історичні умови формування німецької літератури, вплив світоглядних засад на формування літератури.
- основні стильові ознаки кожної епохи та особливості розвитку літератури в конкретних історичних та суспільних умовах.
- Роди, жанри літератури, характерні для кожного періоду літератури, жанрові особливості того чи іншого твору.
- Представників кожної епохи, особливості їхньої творчості та їхню роль у розвитку німецької літератури

Студенти набувають вмінь

- критичного аналізу художніх творів, з урахування соціально-історичних умов його виникнення, біографічних даних автора
- застосування порівняльного, історично-порівняльного методу для аналізу художніх творів
- диференціювати поетологічні особливості окремих напрямів, течій, жанрів, творчості окремих авторів.

2. Програма навчальної дисципліни «Німецька література»

Ч.1. Література Середньовіччя, Відродження, Бароко.

Змістовий модуль 1. Література Середньовіччя

ТЕМА 1. Німецька література раннього середньовіччя. Історичне підґрунтя розвитку літератури. Світогляд давніх германців. Найстаріші писемні пам'ятки (4 год.)

Формування усної літератури в умовах великого переселення народів. Поезія давніх германців. Міфологічні вірування давніх германців. Культ Водана, пантеон германських богів. Прославлення героїв: чесноти давніх германців. Хвалебні та героїчні пісні. Поняття «героїчна пісня», основні жанрові ознаки. «Пісня про Хільдебранта» як зразок героїчної пісні. «Мезербурзькі заклинання» як зразок ритуальної поезії.

ТЕМА 2. Каролінгське та Оттонівське Відродження. Клерикальна література. Література латинською мовою. Лірика вагантів (2 год.)

Франкське королівство. Християнізація та освіта в епоху Каролінгів. Становлення німецькомовної писемності. Перші переклади. Віршовані та прозові переклади Біблії. «Хеліанд». «Життя Ісуса» Отфріда.

Література періоду Оттонівського відродження. Творчість Гротсвіти Гандергаймської та Ноткера. Занепад німецькомовної літератури.

Лірика вагантів. «Карміна бурана»

ТЕМА 3. Література періоду зрілого середньовіччя: витоки і розквіт куртуазної культури. Середньовічна дидактика (8 год.)

Суспільно-історичні умови формування куртуазної культури. Поезія благочестя. Світська культура знаті: героїка, вірність, виховання. Основні лицарські чесноти. Куртуазна любов.

Лицарська лірика – міннезанг: поняття високої та низької мінне. Жанрові ознаки та типологія міннезангу (форма, тематика). Основні представники. Творчість Вальтера фон дер Фогельвайде.

Лицарський роман. Поетика лицарського роману, жанрові особливості. Представники та твори. Гартман фон Ауе «Бідний Генріх», Вольфрам фон Ешенбах «Парцифаль», Готфрід Стразбурзький «Трістан та Ізольда».

Народно-героїчний епос. Жанрові особливості, історичне підґрунтя. «Пісня про Нібелунгів». «Пісня про Кудруну».

Виникнення та розвиток середньовічної дидактики: шванки Штрікера «Піп Аміс». Фрейданк «Скромність»

ТЕМА 4. Зародження бюргерської літератури. Література пізнього середньовіччя (4 год.)

Занепад лицарської культури. Міщанська література: причини виникнення, умови формування. Вернер Садівник «Селянин Гельмбрехт»: зародження реалізму.

Майстерзанг. Народні книги. Зародження драми: духовна та світська драма

(фастнахтшпіль). Різноманіття малих епічних форм: шванки, шпрухи.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. Література Німеччини доби Відродження.

ТЕМА 5. Загальна характеристика доби Відродження в Німеччині. Історико-соціальні умови формування ренесансної літератури у Німеччині. (4 год.)

Поняття Гуманізму та Реформації. Формування антропоцентричного світогляду, звернення до здобутків античної культури, формування гуманістичного ідеалу людини. Діяльність вчених-гуманістів. Ульріх фон Гуттен, Йоганнес Рейхлін та «Листи темних людей». Творчість Еразма Роттердамського.

Література дурнів: причини виникнення, дидактичні особливості. Образ блазня у літературі дурнів. «Похвала глупоті» Е. Роттердамського. Себастьян Бранд «Корабель дурнів», народна книга «Шільдбюргери»

ТЕМА 6. Література періоду реформації та селянської війни (4 год.)

Діяльність Мартіна Лютера. Внесок Лютера у розвиток писемної німецької мови. Переклад Біблії. Діяльність Томаса Мюнцера.

Література після селянської війни. Байки та тваринний епос. Фастнахтшпіль та драми майстерзінгерів. Творчість Ганса Сакса. «Віттенберзький соловей». Німецькомовна шкільна драма.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III. Література Бароко.

ТЕМА 7. Підґрунтя розвитку та основні риси літератури 17 ст. (4 год.)

До питання поняття бароко. Історична та літературна ситуація в Німеччині 17 ст. Мовні товариства. Внесок М. Опіца у розвиток літератури. Лірика в епоху бароко, основні жанри, тематика представники. Перша та друга сілезькі школи. А.Гріфіус, П.Флемінг. Г.фон Гофмансвальдау.

ТЕМА 8. розвиток драми та театру в епоху бароко (2 год.)

Німецький мандрівний театр. Драматургія А. Гріфіуса. Тематика та проблематика драм. Давід Каспар Лоенштайн. Розвиток комедії. Комедії Х. Рейтера. Драматургія Крістіана Вайзе.

ТЕМА 9. Становлення роману в німецькій літературі (4 год.)

Жанрова типологія романів: героїчно-галантний роман, історичний роман, пасторальний, шахрайський роман. Творчість Ганса Гріммельсгаузена та Крістіана Рейтера. Роман «Сімпліцій Сімпліціссімус» Гріммельсгаузена як зразок шахрайського роману. К. Рейтер «Шельмуфський». «Література брехунів»

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ IV. Література 18 ст. в Німеччині

ТЕМА 10. Особливості німецького Просвітництва (4 год.)

Філософське підґрунтя формування просвітницького руху (Локк, Гобс, Лейбніц, Кант). Історико-культурна, суспільна та літературна ситуація в Німеччині 18 ст. Основні літературні напрями в німецькій літературі 18 ст. та їхні особливості: рококо, пієтизм, сентименталізм, класицизм, реалізм. Поетологічна концепція Ф. Г. Клопштока: «Мессіада», оди. Роман виовання К. М. Вілянда «Історія Агатона». Творчість Й. К. Готшеда, літературна програма

та практика. Нормативна поетика.

ТЕМА 11. Просвітницько-міщанська література др.п. 18 ст. (6 год.)

Естетика Г. Е. Лессінга у трактаті «Лаокоон або про межі малярства та поезії». Г. Е. Лессінг та міщанська трагедія: теорія співчуття. Теорія міщанської трагедії у збірнику «Гамбурзька драматургія». «Емілія Галотті» як іщанська трагедія. Сучасна німецька реальність у комедії «Мінна фон Барнгельм».

ТЕМА 12. Література «Бурі і натиску» та Ваймарівської класики (10 год.)

Й. Г. Гердер – натхненник руху «Буря і натиск». Концепція генія в естетиці руху. Творчість Й. В. Гете періоду «Бурі і натиску» та «Ваймарівської класики». Сентиментальний роман «Страждання молодого Вертера», трагедія «Фауст». Творчість Ф. Шиллера. Драматична та поетична спадщина. («Розбійникики», «Підступність і кохання», «Орлеанська діва», балади)

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ V. Література Романтизму.

ТЕМА 13. Між класицизмом та романтизмом (4 год.)

Творчість Ф. Гельдерліна. Особливості творчої манери автора у романі «Гіперіон». Творчість Я. Пауля.

ТЕМА 14. Ранній німецький романтизм (6 год.)

Єнска школа романтизму. Філософія та теорія. Брати Шлегелі. Поняття «універсальної поезії», «романтичної іронії». «Магічний ідеалізм» Новаліса. Натурфілософія «Гімнів до ночі» та «Духовних пісень». Роман «Генріх фон Офтердінген». Творчість Л. Тіка.

ТЕМА 15. Література пізнього романтизму (8 год.)

Гейдельберзький гурток. К. Brentano, А. фон Арнім. Фольклорна творчість братів Грімм.

Берлінський гурток. Життя та творчість Е. Т. А. Гофмана. Адальберт фон Шаміссо «Дивна історія Петера Шлеміля». Фрідріх де ла Мотт Фуке та його новела-казка «Ундіна». Драматургія та новелістика Г. фон Клейста. Швабська школа романтизму (В. Гауф, Л. Уланд)

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ VI. Особливості розвитку реалістичної літератури в період з 1816 по 1880 рр.

ТЕМА 16. Література напередодні березневої революції «Vormärz» (6 год.)

Суспільно-політична ситуація. Філософське підґрунтя. Л.Фейербах, К.Маркс, Ф. Енгельс. Діяльність «Молодої Німеччини»: Карл Гуцков, Генріх Ляубе. Творчість Г.Гейне. Поетична збірка «Книга пісень». «Німеччина. Зимово казка» як сатирична поема. Політична тенденційна поезія. Г. Гервег, Ф.Фрайліграт. Творчість Г.Бюхнера.

ТЕМА 17. Література Бідермайєру 1820-1850 (2 год.)

Особливості культури Бідермайєра. Творчість Е. Меріке, А. Штіфтера. Роман А. Штіфтера «Поліття». Драматургія Ф. Грільпарцера.

ТЕМА 18. «Поетичний» («бюргерський») реалізм (8 год.)

Німецький реалізм у контексті європейського. Вплив філософії

А. Шопенгауера на літературу реалізму. Т. Фонтане як представник соціального роману «Еффі Бріст». Майстри реалістичної новели А. Штіфтер, Т. Шторм. В. Раабе. Теорія музичної драми Р. Вагнера. Вплив естетики Вагнера на літературу ХХ ст. Філософська та поетична спадщина Фрідріха Ніцше, «Так казав Заратустра».

3. Теми семінарських занять

№	Назва теми	К-сть год.
з/п	Змістовий модуль 1-3	
1.	Літературні пам'ятки раннього середньовіччя. Жанрова різноманітність, мотиви, тематика. «Пісня про Гільдебранта» як зразок героїчного епосу.	2
2.	Поетика лицарського роману.	2
3.	Народно-героїчний епос «Пісня про Нібелунгів»	2
4.	Середньовічна дидактика. Відображення занепаду лицарської культури у повісті Вернера Садівника «Селянин Гельмбрехт»	2
5.	Особливості літератури дурнів (С. Брант «Корабель дурнів», Еразм Роттредамський «Похвала Глупоті»)	2
6.	Барокова лірика: жанрова різноманітність, тематика, проблематика, стильові особливості бароко у ліриці. Перша та друга сілезькі школи.	2
7.	Бароковий роман Г. Я. К. фон Гріммельсгаузена «Сімпліцій Сіпліциссімус».	2
	Змістовий модуль 4-6	
1.	Драматургія Лессінга. Теорія міщанської драми. «Емілія Галотті» та «Мінна фон Барнгельм»	2
2.	Творчість Й. В. Гете (Сентиментальний роман «Страждання молодого Вертера», трагедія «Фауст»)	4
3.	Драматургія Ф. Шиллера «Розбійники», «Орлеанська діва»	2
4.	Поетика роману Ф. Гельдерліна «Гіперіон»	2
5.	Філософський зміст роману Новаліса «Генріх фон Офтердінген»	2
6.	Естетика генія у романі Е. Т. А. Гофмана «Життєві погляди кота Мурра»	2
7.	Драматургія та новелістика Г. фон Клейста («Розбитий горщик», «Пентесілея», «Міхаель фон Кольхаас»)	2
8.	Естетика Г. Бюхнера у новелі «Ленц»	2
9.	Творчість Т. Фонтане. Соціальний роман «Еффі Бріст»	2

4. Самостійна робота студента

4.1. Усне виконання

№ з/п	Тема	К-сть годин
1.	Література середньовіччя. Опрацювання рекомендованих текстів художньої літератури «Пісня про Гільдебранта», «Пісня про Нібелунгів», один з лицарських романів на вибір (форма контролю семінарське заняття).	12
2.	Література гуманізму. Опрацювання рекомендованих текстів художньої літератури (форма контролю семінарське заняття)	8
3.	Література бароко. Опрацювання рекомендованих текстів художньої літератури (форма контролю семінарське заняття)	18
4.	Література XVIII століття. Просвітницькі ідеї у творчості Г. Е. Лессінга, Й. В. Гете, Ф. Шиллера. (форма контролю семінарське заняття)	20
5.	Література доби романтизму. Опрацювання рекомендованих текстів художньої літератури (форма контролю семінарське заняття)	20
6.	Реалізм у Німеччині XIX ст. Опрацювання рекомендованих художніх текстів (форма контролю семінарське заняття)	10

4.2. Письмове виконання

Вид роботи: письмові контрольні завдання (Завдання - див. Додаток 1.) Письмові контрольні завдання складаються згідно змістових модулів та служать для закріплення студентами знань, отриманих на лекціях та семінарах. Самостійні контрольні роботи мають описовий характер та спрямовані на розвиток аналітичних здібностей студентів; вміння аналізувати літературну ситуацію у зв'язку із культурною, історичною та суспільнополітичною; орієнтуватися у жанровій системі кожного із художніх напрямів. Контрольні роботи виконуються студентом в позааудиторний час самостійно із використанням всіх доступних джерел: художнього тексту, критичної літератури, інтернет-ресурсів, медійних засобів.

5. Рекомендована література

5.1. Базова: Художні тексти, обов'язкові для прочитання:

1. Merseburger Zaubersprüche
2. Hildebrandslied

3. Nibelungenlied
4. Hartmann von Aue «Der arme Heinrich»
5. Wolfram von Eschenbach. «Parzival»
6. Gottfried von Strassburg. «Tristan und Isolde»
7. Wernher von Gärtenare. «Meier Helmbrecht»
8. Stricker «Pfaffe Amis»
9. Freidank «Bescheidenheit»
10. Volksbücher: «Historia von D. Johann Fausten», «Till Eulenspiegel», «Die Schildbürger»
11. Reineke-Fuchs
12. Erasmus von Rotterdam. «Das Lob der Torheit»
13. Dunkelmännerbriefe
14. Sebastian Brant. Das Narrenschiff
15. Barocke Lyrik: Gedichte von M. Opitz, F. Spee, S. Dach, Ph. Zesen, P. Fleming. Epigramme von F. Logau.
16. A. Gryphius. Gedichte. «Cardenio und Celinde», «Peter Squentz».
17. Moscherosch. «Wunderliche und wahrhaftige Gesichte Philanders von Sittewald».
18. Ch. Reuter. «Schelmuffsky».
19. H. J. Ch. von Grimmelshausen. «Simplicissimus».
1. E. G. Lessing. «Laokoon oder über die Grenzen der Malerei und Poesie». Hamburgische Dramaturgie. «Emilia Galotti». «Minna von Barnhelm».
2. J. W. Goethe Lyrik. Hymnen. «Die Leiden des jungen Werthers». «Faust». «Dichtung und Wahrheit».
3. F. Schiller «Die Räuber». «Kabale und Liebe». «Die Jungfrau von Orleans». «Wilhelm Tell». Balladen.
4. F. Hölderlin «Hyperion». Lyrik.
5. F. von G. Novalis. Hymnen an die Nacht. Geistliche Lieder (Hymne VII). «Heinrich von Ofterdingen». «Hyazinth und Rosenblütchen» (Märchen aus der philosophischen Erzählung «Lehrlinge zu Sais»).
6. F. Schlegel «Lucinde».
7. L. Tieck «Der blonde Eckbert».
8. Friedrich de la Motte Fouque. «Undine».
9. C. Brentano A. von Arnim. «Des Knaben Wunderhorn».
10. Brüder Grimm. Kinder- und Hausmärchen.
11. A. von Chamisso. «Peter Schlemihls wundersame Geschichte». Lyrik.
12. H. von Kleist. «Der zerbrochene Krug». «Pentessilea». «Michael von Kohlhaas».
13. E. T. A. Hoffmann «Klein Zaches genannt Zinnober». «Lebensansichten des Katers Murr».
14. H. Heine «Buch der Lieder». «Deutschland. Ein Wintermärchen»
15. E. Mörike Lyrik. «Mozart auf der Reise nach Prag».
16. G. Büchner «Lenz».
17. A. Stifter «Nachsommer»

18. Th. Storm Lyrik. «Immensee»
19. Th. Fontane «Effi Briest»
20. F. Nietzsche «Also sprach Zarathustra». «Geburt der Tragödie aus dem Geiste der Musik»

5.2. Базова: Критична література

1. История немецкой литературы. В 5-ти томах. – Москва, 1962.
2. История немецкой литературы. В 3-х томах. – Пер. с нем. Общ. ред А. Дмитриева. – М.: Радуга, 1986.
3. [Barner, Wilfried Geschichte der deutschen Literatur von den Anfängen bis zur Gegenwart. Bd. 12, Geschichte der deutschen Literatur von 1945 bis zur Gegenwart / Von Wilfried Barner, A. von Bormann, M. Durzak u. a.; Hrsg von Barner Wilfried, 1994 \(кабінет німецькомовної книги вул. Лисенка 14.\)](#)
4. Deutsche Literaturgeschichte. Von den Anfängen bis zur Gegenwart. – 7.Auflage /hrsg. von W.Beutin, K. Elehrt, W.Emmerich u.a. – Stuttgart: Verlag J.B. Metzler, 2008.
5. [Geschichte der deutschen Literatur vom 18. Jahrhundert bis zur Gegenwart. Bd. 3-2, 1945-1980 2. Aufl. – Weinheim: Beltz Athenäum, 1994](#)
6. Fiskowa S.P. Geschichte der deutschen Literatur in Perioden, Entwicklungsrichtungen, Ideen und Namen. – Львів: Паїс, 2003
7. Rupprich, Hans Geschichte der Deutschen Literatur von den Anfängen bis zur Gegenwart. Bd. 4, Die deutsche Literatur vom späten Mittelalter bis zum Barock. Teil 1. Das ausgehende Mittelalter, Humanismus und Renaissance. – 1370-1520/ von Hans Rupprich; neubearb. Von H. Heger, 2. Aufl., 1994. – 927 S. (кабінет німецькомовної книги, вул. Лисенка 14.)

5.3. Допоміжна

5.3.1. Додаткова література до курсу «Література Середніх Віків та Відродження»:

1. Гуревич А.Я. Категории средневековой культуры. М., 1984
2. Гуревич А.Я. Хронотоп Песни о Нибелунгах // Гуревич А.Я. Средневековый мир: культура безмолвствующего большинства. М., 1990. – С.115-135
3. Зарубежная литература средних веков. Нем., исп., итал., англ., чеш., польск., серб., болг. литературы : Учеб. пособ. / сост. Б. И. Пуришев. – Изд. 2-е. – М. : Просвещение, 1975. – 399 с.
4. Маценка С. Середньовічна легенда «Селянин Гельмбрехт» Вернера Садівника крізь призму літературної герменевтики // Ренесансні студії/ Випуск 11. – Запоріжжя, 2006. – С.118-139
5. Мелетинський Середньовіковий роман: происхождение и классические формы. – М.: Наука, 1983.

6. Пуришев Б.И. Очерки немецкой литературы 15-17 веков. – М., 1995
7. Шаповалова М.С., Рубанова Г.Л., Моторний В.А. Історія зарубіжної літератури. Середні віки та Відродження. – Львів, 1982

5.3.2. Додаткова література до розділу «Бароко»

1. Маценка С. П. Ганс Якоб Крістоф фон Гримальсгаузен. Текст лекції та методичні вказівки до теми. – Львів: ПАІС, 2008. – 28 с.
2. Морозов А.А. Симплициссимус и его автор. – Л., 1984
3. Морозов А. А. Проблемы европейского барокко // Вопросы литературы. – М., 1968, № 12. – С.111 – 126
4. Наливайко Д. Українське літературне бароко в європейському контексті // Українське літературне бароко. – К.: Наукова думка, 1997. – С.46 – 76
5. Слободкин Г. С. Кристиан Рейтер и его «Шельмуфский» // Рейтер К. Шельмуфский. – М., 1972. – С.163 – 200

5.3.3. Додаткова література до розділу «Просвітництво»

1. Ланштейн П. Жизнь Шиллера. – М., 1990;
2. Лозинская Л. Ф. Шиллер. – М., 1990;
3. Неустроев В. П. Немецкая литература эпохи Просвещения. – М., 1959;
4. Стадников Г. В. Лессинг. Литературная критика и художественное творчество. – Л., 1987;
5. Шалагінов Б. Б. Шлях Гете: Життя. Філософія. Творчість.– Харків: Ранок, 2003 (287 с.)
6. Шалагінов Б. Б. Естетика Й. В. Гете: Дослідження.– К.:Вежа, 2002 (149 с.)
7. Шалагінов Б. Б. І. Кант: мислитель естетик, мораліст (матеріали до лекції) // Наукові записки. Національний університет "Києво-Могилянська Академія". – Т. 48: Філологічні науки / НаУКМА; Редкол.: В. Брюховецький та ін. – К., 2005. – С. 82-90.
8. Шиллер Ф. Статті и матеріали. – М, 1966;
9. Хрестоматія по зарубіжній літературі XVIII століття: В 2 Томах // Сост. Пуришев Б. И., Божор Ю. И. – М., 1973. – Т.2.

5.3.4. Додаткова література до розділу «Німецький романтизм»

1. Грешных, Владимир Иванович. Ранний немецкий романтизм: Фрагментарный стиль мышления / Гос. ком. РСФСР по делам науки и высш. шк. – Л: ЛГУ, 1991. – 140 с.
2. Берковский Н.Я. Романтизм в Германии / Вступ. Статья А.Анкста. – Ленинград, 1973
3. Дмитриев А.С. Проблемы иенского романтизма, 1975.
4. Избранная проза немецких романтиков. – М., 1979, т. 1, т.2;
5. Карельский А. В. Драма немецкого романтизма. – М., 1966;
6. Литературные манифесты немецких романтиков. – М., 1980
7. Мислителі німецького Романтизму / Упоряд.: Рудницький Леонід;

Фешовець Олег. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2003. – 588 с.

8. Наливайко, Дмитро Сергійович, Шахова, Кіра Олександрівна. Зарубіжна література ХІХ сторіччя. Доба романтизму: Підручник. – К.: " Заповіт ", 1997. – 464 с.
9. Чавчанидзе Д. Романтический мир Эрнста Теодора Амадея Гофман

5.3.5. Додаткова література до розділу «Реалізм»

1. Волков Е.М. Роман Т.Фонтане «Эффи Брист». М.: Высшая школа, 1979
2. Зарубежная литература ХІХ века: Реализм: Хрестоматия историко-литературных материалов: Учебное пособие для вузов / Сост., коммент. Н.А.Соловьева, А.Ф.Головенченко, Е.Г.Петраш. - М.: Высшая школа, 1990
3. Затонский, Дмитрий Владимирович. Реализм - это сомнения ? / АН Украины, Ин-т лит. им. Т. Г. Шевченко. - Киев: Наук. думка, 1992. - 278 с.
4. Манн Т. Старик Фонтане// Он же. Собрание сочинений в 10-ти т. Т.9. М.: Гослитиздат, 1960, с.422-450
5. Павлюк Х. Б. Творчість Теодора Шторма: поетика та проблематика: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філологічних наук: спец. 10.01.04 "Література зарубіжних країн" / Павлюк Христина Богданівна; Ін-т літ-ри ім. Т.Г.Шевченка. - К.: ., 2010. - 20 с.

6. Питання, що виносяться на іспит (2 сем.)

1. Особливості формування літератури раннього середньовіччя.
2. Перші писемні пам'ятки літератури раннього середньовіччя німецькою мовою.
3. Поняття “Каролінгського” та “Оттонівського” відродження.
4. Клерикальна література німецькою та латинською мовами. Лірика вагантів.
5. Література розвиненого середньовіччя. Куртуазна культура.
6. Особливості німецького лицарського роману. Поетика, представники, провідна тематика.
7. Міннезанг – любовна лірика розвиненого середньовіччя.
8. Народно-героїчний епос розвиненого середньовіччя. Приклади, основні риси.
9. Історична основа, комплекс мотивів, проблема авторства у поемі “Пісня про Нібелунгів”. Зв'язок із куртуазною літературою.
10. Дидактична література розвиненого середньовіччя: шванки та шпрухи.
11. Особливості змалювання історичної епохи у повісті Вернера Садівника “Селянин Гельмбрехт”
12. Література пізнього середньовіччя. Розвиток міщанської культури.
13. Майстерзанг. Жанрові особливості, умови формування, тематика.
14. Зародження драми. Світська та духовна драма пізнього середньовіччя.

15. Тваринний епос.
16. Особливості гуманістичного руху в Німеччині. Гуманістичний світогляд епохи Ренесансу.
17. Особливості гуманістичної літератури.
18. Роль Мартіна Лютера у формуванні німецької літератури.
19. Діалог як жанр. Діалоги Ульріха фон Гуттена
20. Історія створення “Листів темних людей”. Роль Й. Рейхліна.
21. Література дурнів. Особливості, дидактичне спрямування, представники.
22. Творчість Е. Роттердамського. Образ Морії у панегірику “Похвала глупоті”
23. Образ дурня у поемі С. Бранта “Корабель дурнів”
24. Література після селянської війни.
25. Розвиток драми в епоху Гуманізму.
26. Майстерзанг та фастнахтшпіль у творчості Ганса Сакса.
27. Бароко як мистецька система 17 століття. Історичні передумови формування бароко як мистецького напрямку в Німеччині.
28. Основні риси бароко як літературного напрямку.
29. Поетика М. Опітца. Роль автора у розвитку німецької літератури.
30. Барокова лірика: розмаїття жанрів та тематики. Перша та друга Сілезькі школи.
31. Бароковий театр. Напрями розвитку. Видатні драматурги. Андреас Гріфіус.
32. Бароковий роман. Жанрова різноманітність.
33. “Сімпліцій Сімпліціссімус” Г. Я. К. Гріммельсгаузена як бароковий роман.
34. Початки літератури брехунів К. Рейтер та “Шельмувський”
35. Сатира в епоху бароко. Роман М. Мошероша “Філандер із Зіттенвальду”
36. Особливості просвітницького руху в Німеччині. Соціально-історичне тло та філософське підґрунтя.
37. Літературні напрями в німецькій літературі 18 століття, особливості, представники, твори.
38. Літературні теорії в епоху Просвітництва: Готтшед, Лессінг, швейцарська школа.
39. Творчість М. Вілянда. Роман-виховання “Історія Агатона”
40. Роль Лессінга у формуванні нової німецької літератури. Естетика Лессінга в трактаті Лаокоон.
41. Теорія міщанської драми й “Гамбурзька драматургія”
42. П'єса «Minna von Barnhelm» як перша комедія з німецького життя.
43. Трагедія «Emilia Galotti» як зразок міщанської трагедії.
44. Сентименталізм та рух “буря і натиск”. Естетична програма, представники. Концепція генія.
45. Творчість Й. В. Гете періоду “Бурі і натиску”
46. Сентиментальний роман Й. В. Гете “Страждання юного Вертера”
47. Ваймарівська класика: значення поняття, особливості та історичне підґрунтя.
48. Творчість Гете періоду ваймарівської класики.

49. “Фауст” Й.В.Гете. “Фаустівське питання” в літературі.
50. Творчість Ф.Шиллера.
51. Шиллер як драматург. Аналіз однієї з драм
52. Тема та конфлікт у драмі “Розбійники”
53. Образ Жанни Д'Арк у трагедії “Орлеанська дівка”.
54. Між класицизмом та романтизмом. Творчість Ф.Гельдерліна.
55. Поетика роману Ф.Гельдерліна “Гіперіон”.
56. Романтизм у Німеччині: історичні передумови формування, етапи розвитку, школи. Естетика романтизму.
57. Єнська школа романтизму. Значення теорії Ф.Шлегеля для розвитку романтизму в Німеччині.
58. Натурфілософські погляди Новаліса та християнська містика у “Тімнах до ночі” та “Духовних піснях”
59. Новаліс. Особливості романтичного роману на прикладі “Генріх фон Офтердінген” Новаліса.
60. Гейдельберзький гурток романтизму. Історичне підґрунтя, програма.
61. Творчість Ахіма фон Арніма та Клеменса Brentano.
62. Фольклорна діяльність братів Грім “Дитячі та домашні казки”.
63. Берлінський гурток романтизму. Творчість А. Шаміссо та Ф. Де ла Мот Фуке.
64. Гротескно-Фантастичний романтизм Е. Т. А. Гофмана. Роман “Життєва філософія kota Мурра”: особливості композиції, романтична іронія, двосвіття та естетика генія.
65. Пізній німецький романтизм: швабська школа. Провідні мотиви, представники.
66. Література між 1815 та 1848 роками. Історична ситуація, тенденції, напрями, особливості кожного із них.
67. Література “Vormärz”: діяльність “молодої Німеччини”. Тенденційна поезія.
68. Творчість Генріха Гейне. “Книга пісень”
69. Сатирична поема Генріха Гейне “Німеччина. Зимово казка”
70. Література “Бідермайеру”. Особливості, умови формування та представники.
71. Новела Е.Меріке “Моцарт подорожі до Праги” як зразок новели про митця.
72. “Поліття “ А. Штіфтера як зразок літератури “Бідермайеру”
73. Поетичний (бюргерський) реалізм. Особливості німецького реалізму в контексті європейського. Вплив філософії А. Шопенгауера на формування реалістичної літератури в Німеччині.
74. Творчість Т.Шторма. Новела настрою “Імензее”
75. Творчість Т.Фонтане. Соціальний роман “Еффі Бріст”

Додаток 1. Теми семінарських занять

Тема 1. Німецька література раннього середньовіччя.

Практичне заняття на тему *Літературні пам'ятки раннього середньовіччя*

План заняття

1. Особливості формування літератури раннього середньовіччя. Жанрова різноманітність, мотиви, тематика.
2. «Пісня про Гільдебранта» як зразок героїчного епосу. Історична основа. Основний конфлікт
3. «Мезербурзькі заклинання» як зразок магічної поезії давніх германців. Структура та функції у суспільстві давніх германців.
4. Релігійні тексти: «Муспілі», «Весобрунська молитва».
5. Правові та політичні тексти: «Стасбурзька клятва»

Рекомендована література:

Художні тексти:

«Пісня про Гільдебранта»

«Мезербурзькі заклинання»

«Муспілі», «Весобрунська молитва»

«Стасбурзька клятва»

Критична література:

1. Anthologie von Texten zur älteren deutschen Literatur / Ausgewählt und kommentiert von Vesna Beric-Djukic. – Novi Sad, 1993. / Die deutsche Literatur in Text und Darstellung. Mittelalter I. – Stuttgart: Reclam Verlag, 2006.
2. Березинська З. Німецька народна епічна поезія в перекладах Івана Франка Іван Франко. Статті і матеріали. Збірник восьмий. – Львів, 1960.– С. 130–140.
3. История немецкой литературы: В 5 томах. – Москва, 1962. – Т. 1.
4. Мартышова О. С. История немецкой литературы. Средние века – эпоха Просвещения. Конспект–хрестоматия. Учебное пособие для ВУЗов. – Москва: Академия, 2004.

5. Найстаріші пам'ятки німецької поезії IX–XI вв. Тексти, переклади й пояснення д-ра Івана Франка. – Львів, 1913.
6. Пронин В. А. История немецкой литературы. – Москва : Университетская книга, 2007.

Тема 3. Література розвиненого середньовіччя.

Практичне заняття 1. *Поетика лицарського роману*

План заняття

1. Розвиток куртуазної культури в Німеччині. Жанри куртуазної літератури.
2. Особливості німецького лицарського роману. Жанрова характеристика, тематика, проблематика, мотиви та впливи.
3. «Parzival» Вольфрама фон Ешенбаха як перший роман виховання в німецькій літературі. Жанрові особливості, проблематика. Зв'язок із іншими романами артурівського циклу.
4. Тематика та проблемні константи у романі Гармана фон Ауе «Бідний Генріх». Нова концепція любові

Рекомендована література:

Художні тексти:

Вольфрам фон Ешенбах «Парцифаль»

Гарман фон Ауе «Бідний Генріх»

Факультативно: Готфрід Стразбурзький «Трістан та Ізольда»

Критична література:

1. История немецкой литературы в 5–ти томах Т.1
2. Курціус, Ернст Роберт. Європейська література і латинське середньовіччя = Europäische Literatur und Lateinisches Mittelalter / Ернст Роберт Курціус
3. Мелетинский Е. Средневековый роман. Происхождение и классические формы. – М., 1983
4. Михайлов, Андрей Дмитриевич. Французский рыцарский роман и вопросы типологии жанра в средневековой литературе. – М.: Наука, 1976. – 352 с.
5. Рубанова Г.Л., Моторний В.А. Історія зарубіжної літератури: Середні віки та Відродження. Львів: Вища школа, 1982. 440 с. – С.: 9–140.
6. Средневековый роман и повесть: Кретьен де Труа. Ивэйн, или Рыцарь со львом. – Роман о Тристане и Изольде.– Окассен и Николетта.– Вольфрам

фон Эшенбах. Парцифаль. – Гартман фон Ауэ. Бедный Генрих. – М. : Художественная Литература, 1974. – 640 с.: илл. – (Библиотека Всемирной Литературы. Серия 1. Т. 22).

Практичне заняття 2. Народно-героїчний епос. «Пісня про Нібелунгів»

План заняття

1. Жанрові особливості героїчного епосу.
2. Проблема авторства. Героїчний епос та лицарський роман.
3. Пісня про Нібелунгів як зразок німецького героїчного епосу: історична основа, теорії виникнення, структура.
4. Хронотоп «Пісні про Нібелунгів»
5. Констеляція персонажів, роль жіночих образів у «Пісні»
6. Комплекс мотивів. Помста як провідний мотив героїчного епосу.
7. Вплив куртуазної літератури на «Пісню про Нібелунгів»

Рекомендована література

Художні тексти:

«Пісня про Нібелунгів», «Сага про Вельсунгів», «Старша Едда»

Критична література:

1. Адмони В.Г. »Песнь о Нибелунгах»– ее истоки й ее художественная структура // Песнь о Нибелунгах. – Л., 1972.
2. Гуревич А. Я. Средневековая культура й ее современное восприятие. О переводе »Песни о Нибелунгах» // Из истории культуры средних веков и Возрождения. – М., 1976. – С. 276–314.
3. Гуревич А. Я. Хронотоп «Песни о Нибелунгах» // Гуревич А. Я. Средневековый мир: культура безмолвствующего большинства. – М., 1990. – С. 115–135.
4. История немецкой литературы: В 5 томах. – М., 1962. – Т. 1.
5. Рудницький Л. Література середньої доби. Спроби перекладу »Пісні про Нібелунгів» // Рудницький Л. Іван Франко і німецька література. –Мюнхен, 1974. – С. 41–49.
6. Шамова Н. В. Отражение языческого восприятия времени в германском героическом эпосе «Песня о Нибелунгах» // Материалы межвузовской научно–практической конференции »Преподавание иностранных языков й культур в неязыковых вузах». – М.: МГЗИ, 2007. – С. 206–211.

7. Хойслер А. Германский героический эпос и сказание о Нибелунгах. – М., 1960.

Тема 4. Середньовічна дидактика та міська література

Практичне заняття. *Особливості німецької середньовічної дидактичної літератури*

План заняття

1. Виникнення міської літератури та її особливості. Історико-культурна ситуація в Німеччині в 13-15 ст.
2. Середньовічна сатира. Шванки Штрікера «Піп Аміс», традиції, літературні паралелі.
3. Середньовічна дидактика. Шпрухи Фрейданка «Скромність»
2. Відображення занепаду лицарської культури у повісті Вернера Садівника «Селянин Гельмбрехт»

Рекомендована література

Художні тексти:

Штрікер «Піп Аміс»

Фрейданк «Скромність»

Вернер Садівник «Селянин Гельмбрехт»

Критична література:

1. Гуревич А.Я. Категории средневековой культуры. М., 1984
2. Зарубежная литература средних веков. Нем., исп., итал., англ., чеш., поліск., серб., болг. литературы : Учеб. пособ. / сост. Б. И. Пуришев. – Изд. 2-е. – М. : Просвещение, 1975. – 399 с.
3. Маценка С.П. Середньовічна легенда «Селянин Гельмбрехт» Вернера Садівника крізь призму літературної герменевтики // Ренесансні студії/ Випуск 11. – Запоріжжя, 2006. – С.118-139
4. Пуришев Б.И. Очерки немецкой литературы 15-17 веков. – М., 1995
5. Шаповалова М.С., Рубанова Г.Л., Моторний В.А. Історія зарубіжної літератури. Середні віки та Відродження. – Львів, 1982

Тема 6: Відродження в Німеччині.

Практичне заняття *Особливості літератури дурнів (С. Брант «Корабель дурнів», Еразм Роттердамський «Похвала Глупоті»*

План заняття

1. Німецька сатира та антична традиція. Середньовічна дидактика, антична традиція, раціоналізація ціннісних уявлень як джерела виникнення літератури дурнів.
2. Сатирична поема С. Бранта «Корабель дурнів»
3. Феномен глупоти у творі Еразма Роттердамського «Похвала глупоті»

Рекомендована література:

Художні твори:

Себастьян Брант «Корабель дурнів»

Еразм Роттердамський «Похвала Глупоті»

Критична література:

1. Бахтин М. М. Творчество Ф. Рабле и народная культура средневековья и Ренессанса. – М.: Искусство, 1990.
2. Брант С. Корабль дураков; Эразм Роттердамский Похвала глупости; Навозник гонится за орлом; Разговоры запросто; Гуттен Ульрих фон Письма тёмных людей; Диалоги / Вст. ст. Пуришева Б. – М.: Художественная литература, 1971 (Библиотека всемирной литературы).
3. Гуревич А. Я. Проблемы средневековой культуры. – М.: Искусство, 1981. Немецкие шванки и народные книги XVI века. – М.: Художественная литература, 1980.
4. Пуришев Б. И. Очерки немецкой литературы XV–XVII вв. – М., 1955.
5. Ревуненкова Н. В. Ренессансное свободомыслие и идеология Реформации. – М.: Мысль, 1988.
6. Реутин М. Ю. Народная культура Германии. Позднее средневековье и Возрождение. – М.: РГГУ, 1996.
7. Роттердамський Е. Похвала Глупоті. – К.: Основи, 1993.

Тема 8: Література бароко.

Практичне заняття. *Лірика бароко*

План заняття

1. Умови формування бароко як художнього напрямку в Німеччині: історико-культурна ситуація.
2. Стильові особливості барокової літератури.
3. Жанрова різноманітність, тематика, проблематика барокової лірики. Перша та друга сілезькі школи.
4. Творчість М. Опіца та П. Флемінга
5. Сонети А. Гріфіуса.
6. Релігійна та містична лірика.

Рекомендована література:

1. Виппер Ю. Б. О разновидностях стиля барокко в западноевропейских литературах XVII века // Виппер Ю. Б. Творческие судьбы и история. О западноевропейских литературах XVI - первой половины XIX века. - М., 1990. - С. 147-158.
2. Літературознавчий словник-довідник // Літературознавча енциклопедія / [за ред. Р. Гром'яка, Ю. Коваліва]. – К.: Видавничий центр «Академія», 2007. – 752 с.
3. Пуришев Б. Очерки немецкой литературы XV - XVII вв. - М.: Гос. изд-о худ. лит., 1955. - 391 с.
4. Gerhard Hay, Sibylle von Steinsdorff Deutsche Lyrik vom Barock bis zur Gegenwart Dt. Taschenbuch-Verlag, 2002. - 348 S.
5. Geschichte der deutschen Lyrik vom Mittelalter bis zum Gegenwart [hrsg vom Walter Hinderer]. - 2. Aufl. - Würzburg : Königshausen und Neumann, 2001.

Інтернет-ресурси:

<http://www.deutschelyrik.de/index.php/barock.html>

<http://www.gutenberg.spiegel.de>

Тема 10. Становлення німецького роману в епоху бароко.

Практичне заняття: Бароковий роман Г. Я. К. фон Гріммельсгаузена «Сімпліцій Сипліцисимус»

План заняття

1. Історико-культурне підґрунтя роману. Політична та релігійна ситуація в Німеччині, Тридцятилітня війна.
2. Жанрові особливості роману «Сімпліцій Сипліцисимус».
3. Образ головного героя.

4. Відображення барокового світогляду: мотиви, символи, алегорія

Рекомендована література:

Художні тексти:

Г.Я.К. Гріммельсгаузен «Сімпліцій Сипліцисимус».

Критична література:

1. Морозов А. А. Симплициссимус» и его автор / Федоров Г. И. – Л., 1984.
2. Морозов А. А. Гріммельсгаузен и сатира XVII века // История немецкой литературы: В 5 томах. – Том 1. 1X–XVII ст. – М.: Издательство Академии наук СССР, 1962. – С. 404–431.
3. Пуришев Б. И. Очерки немецкой литературы. – М., 1955.
4. Bauer M. Der Schelmenroman. – Stuttgart, Weimar: Verlag J. B. Metzler, 1994.
5. Breuer D. Grimmelshausen–Handbuch. – München: Fink, 1999.
6. Busch W. Hans Jakob Christoffel von Grimmelshausen. – Frankfurt/M., 1988.
7. Gersch H. Literarisches Monstrum und Buch der Welt. Grimmelshausens Titelbild zum «Simplicissimus Teutsch». – Tübingen: Max Nimeyer Verlag, 2004.
8. Maid V. Grimmelshausen. Epoche – Werk – Wirkung. – München: Beck, 1984.

Тема 2. Просвітницько-міщанська література др.п. XVII ст.

Практичне заняття на тему: *Теорія міщанської драми Г.Е.Лессінга.*

План заняття

1. Теорія драми Г. Е. Лессінга (теорія міщанської драми, теорія співчуття).
2. Станова свідомість та критика суспільства у трагедії «Емілія Галотті».
3. «Емілія Галотті» як приклад міщанської трагедії.
4. Жіночі персонажі у трагедії.
5. «Мінна фон Барнгельм» як перша комедія з німецького життя: політичне, історичне та культурне підґрунтя. Роль другорядних персонажів. Ідея об'єднання Німеччини.

Рекомендована література:

Художні тексти:

«Гамбурзька драматургія»

«Емілія Галотті»

«Мінна фон Барнгельм»

Критична література:

1. Неустроев В. П. Немецкая литература эпохи Просвещения. – М., 1959
2. Стадников Г. В. Лессинг. Литературная критика и художественное творчество. – Л., 1987
3. Gotthold Ephraim Lessing: Minna von Barnhelm, Erläuterungen und Dokumente, Stuttgart: Reclam 2003.
4. Fick, Monika: Lessing-Handbuch. Leben – Werk – Wirkung, 2. Auflage, Stuttgart, Weimar: J. B. Metzler Verlag 2004, S. 242 - 258.
5. Steinmetz, Horst (Hg.): Gotthold Ephraim Lessings „Minna von Barnhelm«. Dokumente zur Rezeptions- und Interpretationsgeschichte. Königstein: 1979.
6. Saße, Gönter: Der Streit um die rechte Beziehung. Zur „verborgenen Organisation« von Lessings „Minna von Barnhelm«. In: Mauser, Wolfgang (Hg.): Streitkultur. Strategien des Überzeugens im Werk Lessings. Tübingen 1993. S. 38-55.
7. Matzkowski, Bernd: Gotthold Ephraim Lessing: Minna von Barnhelm. Königs Erläuterungen und Materialien (Bd. 312). Hollfeld: C. Bange Verlag 2001.

Тема 3. Література Бурі й натиску та Ваймарівської класики

Практичне заняття 1: *Сентиментальний роман Й.В.Гете «Страждання юного Вертера»*

План заняття

1. Естетика руху «Буря і натиск». Місце Й. В. Гете у русі штюрмерів.
2. «Страждання юного Вертера» як сентиментальний роман у листах.
  1. Біографічне підґрунтя виникнення.
  2. Структура роману, жанрові особливості
  3. постать Вертера, Лотти, Альберта.
  4. Види та етапи конфлікту у романі: конфлікт розуму та почуттів, конфлікт особистості (митця) та суспільства

Рекомендована література:

Художні тексти:

Й. В. Гете «Страждання юного Вертера»

Критична література:

1. Артюхіна Н. В. Дослідження життєдіяльності особистості в культурно-історичному просторі (На прикладі творчості І.В.Гете): дис... канд. психол. наук: 19.00.01 / Одеський національний ун-т ім. І.І.Мечникова. - О., 2004.
2. Гете Й.В. Твори. Гец фон Берліхінген із залізною рукою; Егмонт : Трагедії; Страждання молодого Вертера : Роман.— Перекл. з нім. Є. Поповича, І. Стешенко, С. Сакидона; Передмова та примітки Д. Наливайка. — К. : Дніпро, 1982.— 311 с.— (Вершини світового письменства, том 41).
3. Рогоза О. Б. Автореферат дисертації. Структурно-композиційні та семантико-прагматичні особливості французького епістолярного роману XVIII - XX століть, 2005.
4. Шалагінов Б. Б. Шлях Гете: Життя. Філософія. Творчість.- Харків: Ранок, 2003. - 287 с.
5. Шалагінов Б. Б. Естетика Й. В. Гете: Дослідження.- К.:Вежа, 2002. - 149 с.

Практичне заняття 2: Філософський зміст поеми Й. В. Гете «Фауст»

План заняття

1. Фауст як історичний та літературний персонаж. Фаустівське питання. Тема Фауста в літературі епохи Просвітництва.
2. Історія створення поеми «Фауст». Етапи роботи.
3. Характеристика персонажів: Мефістофель, Фауст, Гретхен, Вагнер
4. Трагедія Гретхен (Частина 1)
5. Трагедія вченого (Частина 1,2)
6. Філософське підґрунтя поеми: погляд на людину, добро і зло. Просвітницька ідея твору.

Рекомендована література:

Художні тексти:

Й. В. Гете «Фауст»

Народна книга «Історія доктора Йоганнеса Фаустуса»

Старий Завіт «Книга Йова»

Критична література:

1. Аникст А. А. «Фауст» Гете: Лит. комент.— М.: Просвещение, 1979.- 240 с., ил.

2. Аникст А. Гете и Фауст: От замысла к свершению. — М.: Книга, 1983. — 271 с., ил. — (Судьбы книг).
3. Гете Й. В. Фауст : Трагедія / Й. В. Гете; [пер. з нім. Миколи Лукаша]. — Харків : Фоліо, 2003. — 400 с.
4. Гете И. В. Из моей жизни. Поэзия и правда. - Собр. Соч.: В 10-ти т. Т. 3. 718 с.
5. История немецкой литературы в 5-ти т. Т.3.
6. Легенда о докторе Фаусте / Издание подготовил В. М. Жирмунский. Второе, исправленное издание. Серия «Литературные памятники». - М., «Наука», 1978 www.lib.ru/INOOLD/WORLD/legend_of_faust.txt
7. Шалагінов Б. Б. Шлях Гете: Життя. Філософія. Творчість.- Харків: Ранок, 2003.
8. Шалагінов Б. Б. Естетика Й. В. Гете: Дослідження.- К.:Вежа, 2002.
9. Штайнер Р., «Фауст - ищущий человек. Духовнонаучные комментарии к «Фаусту» Гёте», Издательство «Новое Время», Одесса, 2004 Перевод с немецкого А.Н. Тюнеевой. <http://rudolf-steiner.ru/72720000/-1.html>
10. Франко І. «Фавст» Гете / І. Франко // Зібрання творів у п'ятдесяти томах, Т. 13. — К.: Наукова думка, 1978.
11. Шахов А. Гете и его время. Лекции по истории немецкой литературы XVIII века / А. Шахов. — Тип. Тренке и Фюсно.— 1908. — 296 с.
12. Schmidt J. Goethes Faust. Erster und zweiter Teil. Grundlagen – Werk – Wirkung. – München, 1999.

Практичне заняття 3: *Драматургія Шиллера. Естетичні та етичні засади в контексті просвітницьких ідей.*

План заняття

1. Життєвий та творчий шлях Ф.Шиллера.
2. Етична та естетична програма Ф.Шиллера.
3. Драма «Розбійники» як яскравий приклад штюрмерської драми.
  1. історія створення
  2. види конфліктів у драмі, сюжетні лінії
  3. проблема батьків і дітей
  4. соціальна проблематики драми
4. «Орленанська діва»
  1. «Орлеанська діва» як «романтична трагедія»

2. типи конфліктів у трагедії
3. образ головної героїні, розвиток персонажа, внутрішній конфлікт

Рекомендована література:

Художні тексти:

Ф. Шиллер «Про трагічне мистецтво»

Ф. Шиллер «Розбійники», «Підступність і кохання», «Орлеанська дівка»

Критична література:

1. Либинзон, Зиновий Ефимович. «Коварство и любовь.»Ф.Шиллера. - М.: Худ. лит., 1969. - 133 с
2. Неустроев В. П. Немецкая литература эпохи Просвещения. – М., 1959
3. Тураев С. В. «Дон Карлос» Шиллера: проблема власти // Монархия и народовластие в культуре Просвещения. – М., 1995
4. Шиллер Ф. Статьи и материалы. – М, 1966;
5. Шиллер, Франц Петрович. Творческий путь Фридриха Шиллера: В связи с его эстетикой. - М.-Ленинград: Худ.лит., 1933. - 128 с.
6. Чечельницкая Г. Фридрих Шиллер. 1759-1805: Классики зарубежной драматургии. Научно-популярные очерки. - Л. - М.: Искусство, 1959. - 196 с.

Тема 4. Між класицизмом та романтизмом.

Практичне заняття на тему: *Особливості творчого методу Ф. Гельдерліна на прикладі роману «Гіперіон»*

План заняття

1. Історико-політична та літературна ситуація в Європі та Німеччині на зламі 18 та 19 сторіч.
2. Особливості класицизму та романтизму як художніх напрямів.
3. Творчий метод Ф.Гельдерліна в романі «Гіперіон»
  1. «Гіперіон» як епістолярний роман.
  2. Символічна констеляція персонажів.
  3. Часопростір роману.
  4. Основна ідея твору.
  5. Поєднання рис класицизму та романтизму в романі.

Рекомендована література:

Художні тексти:

Ф. Гельдерлін «Гіперіон»

Критична література:

1. Беляева Т. Сотворение «Гипериона» // Гельдерлін Ф. Гиперион. Стихи. Письма. – М. : Наука, 1988. – 509-597.
  2. Берковский Н.Я. Романтизм в Германии. – СПб. : Изд-во «Азбука-классика», 2001. – 511 с.
  3. Габитова Р.М. Философия немецкого романтизма : Гельдерлин, Шлейермахер. / Габитова Римма Михайловна. - М. : Наука, 1989. -160 с.
  4. Гадамер Х.-Г. Гельдерлин и античность [Електронний ресурс] / Гадамер Х.-Г. // Гадамер Х.-Г. Актуальность прекрасного. - М.: Искусство, 1991. – С. 207–228. – Режим доступу до інформації:
<http://filosof.historic.ru/books/item/f00/s00/z0000193/index.shtml>
  5. Гельдерлін Ф. Поезії / Фр. Гельдерлін; з нім. [пер. і прим. М. Бажана; передм. Д. Наливайка]. – Київ: Дніпро, 1982
  6. Гельдерлин Ф. Гиперион. Стихи. Письма. Сюжетта Гонтар. Письма Диотимы. / Гельдерлин Ф. - [Пер. с нем. Примечания и послесловие Н.Т.Беляева]. - Москва : Наука, 1988. (Академия наук СССР, Серия Литературные памятники).
-
1. Дейч Ал. Судьбы поэтов: Гельдерлин, Клейст, Гейне. М., 1968.
  2. Жук И.В. История философии. Энциклопедия. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.velikanov.ru/philosophy/gjol'derlin.asp>
  3. Табакова Г.І. Античний текст в ліричному романі Ф. Гельдерліна «Гіперіон» [Електронний ресурс].
  4. Хюбнер К. Истина мифа [Електронний ресурс] / Хюбнер Курт. – М. : Республика. – 1996. – 448 с. – Режим доступу :
http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Culture/Hubn/01.php
  5. Чуловський Б. Фрідріх Гельдерлін – особистість і митець: особливості рецепції в Україні : Монографія / Чуловський Богдан. – Дрогобич : Коло, 2006. – 186 с.

Тема 4. Ранній німецький романтизм

Практичне заняття на тему «Втілення естетики раннього романтизму у романі Новалиса «Генріх фон Офтердінген»

План заняття

1. Естетика раннього романтизму, філософські впливи.
2. Життєвий та творчий шлях Новалиса. Філософія «магічного ідеалізму».
3. «Генріх фон Офтердінген» як втілення естетики раннього романтизму:
  1. Жанрові особливості роману. Роман виховання, роман про митця.
  2. Композиція твору, фрагментарний тип мислення. Роль вставних епізодів (сни Генріха, казка Клінгзора, оповіді купців)
  3. Концепція кохання й мистецтва.

Рекомендована література:

Художні тексти:

Новалис «Генріх фон Офтердінген»,

«Фрагменти»,

«Учні в Саїсі»

Критична література:

1. Ботникова Н. Я. Немецкий романтизм: диалог художественных форм. – Воронеж: ВМИОН, 2004.
2. Грешных В. И. Мистерия духа. Художественная проза немецких романтиков. – Калининград, 2001.
3. Грешных В. И. Ранний немецкий романтизм. – Ленинград, 1997.
4. Дмитриев А. С. Проблемы иенского романтизма. – М., 1975.
5. Карельский А. В. Немецкий Орфей: беседы по истории западных литератур. Главы из книги. Публикация и вступление А. Ботниковой, О. Вайнштейн // Иностранная литература. – М., 2006. – № 6. – С. 173–189.
6. Новалис Генрих фон Офтердинген. – М.: Ладомир, 2003.
7. Новалис Фрагменты // Литературные манифесты западноевропейских романтиков. – М., 1980. – С. 94–107.
8. Ханмурзаев К. Г. Немецкий романтический роман. Генезис. Поэтика. Эволюция жанра. – Махачкала, 1998.
9. Чавчанидзе Д. Л. Феномен искусства в немецкой романтической прозе: средневековая модель и её разрушение. – М., 1997.

Тема 6. Практичне заняття 1. «Естетика генія у романі Е. Т. А. Гофмана «Життєва філософія kota Мурра».

План заняття

1. Особливості творчого методу Е.Т.А. Гофмана. Гротескно-фантастичний романтизм. Двосвіття, мотив двійника.
2. Місце музики у творчості німецьких романтиків й у творчості Е. Т. А. Гофмана зокрема.
3. Композиційні особливості роману «Життєва філософія kota Мурра». Переплетення сюжетних ліній.
4. Протиставлення філістера та ентузіаста
5. Конфлікт митця і суспільства.

Рекомендована література:

Художні тексти:

Е.Т.А. Гофман «Крейслеріана», «Життєва філософія kota Мурра».

Критична література:

1. Ботникова Н.Я. Німецький романтизм: діалог художественних форм. - Воронеж: ВМІОН, 2004.
2. Берковский Н.Я. Романтизм в Німеччині / Вступ. Стаття А.Анкста. - Ленінград, 1973
3. Грешных В.И. Мистерия духа. Художественная проза німецьких романтиків. - Клінінград, 2001.
4. Ханмурзаев Г.Х. Німецький романтичний роман. Генезис. Поетика. Еволюція жанра. - Махачкала, 1998
5. Чавчанидзе Д. Романтичний мир Ернста Теодора Амадея Гофмана

Практичне заняття 2. «Генріх фон Клейст – драматург і прозаїк»

План заняття

1. Життєвий та творчий шлях Генріха фон Клейста. Клейст як аутсайдер романтичного руху.

2. Драматичні твори Г. фон Клейста: особливості характерів, відхід від класицистичних зразків.

1. Комедія «Розбитий глечик»: типи конфліктів у драмі, символіка.
2. Трагедія «Пентесілея»: типи конфлікту, відхід від класицистичного трактування характерів, новий погляд на античність.

3. Новелістика Г.Клейста. «Міхаель фон Кольхаас» як психологічна новела.

Рекомендована література

Художні тексти:

Г. фон Клейст «Пентесілея»

«Розбитий глечик»

«Міхаель фон Кольхаас»

Критична література:

1. Бент М.И. Немецкая романтическая новелла. Генезис, эволюция, типология. - Иркутск: Издательство Иркутского университета, 1987
2. Карельский А. В. Драма немецкого романтизма. – М., 1966;
3. Клейст Г. фон. Драмы. Новеллы. М.: Худ. лит., 1969. 624 с.
4. Дейч А. Судьбы поэтов. Клейст, Гельдерлин, Гейне
5. Böschstein, Bernhard: Kleist und Rousseau. In: Kleist Jahrbuch 1981/82, Berlin 1983, S. 145-157.
6. Bronfen, Elisabeth: Liebeszerstückelung. «Penthesilea» mit Shakespeare gelesen. In: Kleist-Jahrbuch 1999. Hrsg. v. Günter Blamberger (u.a), Suttgart 2000, 174 – 193.
7. Müller, Gernot: Die „Penthesilea« als poetisches Panorama. In: Heinrich von Kleist. Neue Wege der Forschung, hrsg. v. Inka Kording, Darmstadt 2003, S. 89-102.
8. Bartz, Sarah Gewalt und Weiblichkeit. Eine vergleichende Betrachtung von Kleists „Penthesilea« und Grillparzers „Libussa« [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.obib.de>
9. Wittkowski, Wolfgang: Goethe und Kleist. Autonome Humanität und religiöse Autorität zwischen Unbewusstsein und Bewusstsein in „Iphigenie«, „Amphitryon«, „Penthesilea«, in: Goethe im Kontext. Kunst und Humanität, Naturwissenschaft und Politik von der Aufklärung bis zur Restauration, hrsg. v. Ders., Tübingen 1984, S. 205-229.

Тема 7. Література напередодні березневої революції.

Практичне заняття на тему «Імліцитна естетика Г. Бюхнера у новелі «Ленц»

План заняття

1. «Ленц» як біографічна новела, постать Рейнгольда Ленца, естетика руху «Буря і натиск»
2. Особливості зображення душевної хвороби Ленца. Роль природи, зміни оповідного модусу.

3. Естетика Г. Бюхнера у розмовах із Кауфманом. Концепція реалізму.

Рекомендована література:

Художні твори:

Г.Бюхнер „Ленц« <http://gutenberg.spiegel.de/7id—5&xid=261&kapitel=1>

1. Бюхнер Г. Пьесы. Проза. Письма. –М., 1972.
2. Бюхнер Г. Сочинения. –М.–Л., 1935.

Додаткова художня література

Й.В.Гете „Страждання юного Вертера«

Й.В.Гете „Поезія і правда« Книга 11 і 14.

Р.Ленц „Anmerkungen übers Theater«

J. F. Oberlin «Der Dichter Lenz, im Steintale».

Критична література

1. Knapp G. P. Georg Büchner. – Stuttgart: Metzler, 2000.
2. Winter H.–G. Jakob Michael Reinhold Lenz. – Stuttgart: Metzler, 1987.
3. Москвина Е. В. Приёмы создания героя в новелле Г. Бюхнера «Ленц» // XVII Пуришевские чтения: «Путешествовать – значит жить». Концепт странствия в мировой литературе: сборник статей и материалов конференции. – М., 2005. – С. 147–149.
4. Таран-Зайченко П. Георг Бюхнер. К 150-летию со дня рождения. – М., 1963.
5. Тураева Э. Я. Драматургия Г. Бюхнера и её сценическое воплощение. – М., 1952.
6. Тураева Э. Я. К вопросу о реализме Бюхнера // Филологические науки.–М., 1961. – № 3. – С. 149–157.
7. Arend D. Georg Büchner über Jakob Michael Reinhold Lenz oder „die idealistische Poesie fing damals an // Zweites Internationales Georg-Büchners Symposium, 1987 / Dedner B., Oesterle G. – Frankfurt am Main: Hain, 1990. – S. 309–332.
8. Brinkmann K. Erläuterungen zu Georg Büchner „Der Hessische Landbote«, „Lenz«, „Leonce und Lena«. – Hollfeld: Bange, 1997.
9. Dissel S. Das Prinzip des Gegenentwurfes bei Georg Büchner. Von der Quellenmontage zur poetologischen Reflexion. – Bielefeld: Aisthesis Verlag, 2005.
10. Erb A. Georg Büchner: Lenz. Eine Erzählung. – München: Oldenbourg, 1997.

11. Meier A. Georg Büchners Ästhetik. – München: Wilhelm Fink Verlag, 1983.
12. Müller U. Lehrürendhilfe: Georg Büchner Lenz. – Stuttgart, München. Kett, 1997.

Тема 9. Література німецького реалізму.

Практичне заняття на тему «Соціальний роман Теодора Фонтане «Еффі Бріст»

План заняття

1. Естетика німецького реалізму. Німецький реалізм в контексті європейського
2. Т. Фонтане як автор соціальних романів.
3. Еффі Бріст як роман про подружню зраду. Традиції в європейських літературах.

Рекомендована література:

Художні твори:

Теодор Фонтане «Еффі Бріст»

Теодор Шторм «Іммензее»

Артур Шоппенгауер «Світ як воля та уявлення»

Критична література:

1. Волков Е.М. Роман Т.Фонтане «Эффи Брист». М.: Высшая школа, 1979
Зарубежная литература XIX века: Реализм: Хрестоматия историко-литературных материалов: Учебное пособие для вузов / Сост., коммент. Н.А.Соловьева, А.Ф.Головенченко, Е.Г.Петраш. - М.: Высшая школа, 1990
2. Затонский, Дмитрий Владимирович. Реализм - это сомнения ? / АН Украины, Ин-т лит. им. Т. Г. Шевченко. - Киев: Наук. думка, 1992. - 278 с.
3. Манн Т. Старик Фонтане// Он же. Собрание сочинений в 10-ти т. Т.9. М.: Гослитиздат, 1960, с.422-450
4. Павлюк Х. Б. Творчість Теодора Шторма: поетика та проблематика: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філологічних наук: спец. 10.01.04 Література зарубіжних країн» / Павлюк Христина Богданівна; Ін-т літ-ри ім. Т.Г.Шевченка. - К.: ., 2010. - 20 с.

Додаток 2. Завдання для самостійної роботи

Змістовий модуль 1. (Комплект описових завдань за темою Література Середньовіччя)

1. Nennen Sie drei Standbeine auf denen die Literatur des Mittelalters beruht. Welchen Einfluß hat jedes Bereich auf die Entwicklung des mittelalterlichen Literatur ausgeübt.
2. Charakterisieren Sie die Weltanschauung eines mittelalterlichen Menschen.
3. Welche historische Ereignisse bilden das Thema der altgermanischen Dichtung
4. Nennen Sie die Gattungen der epischen Dichtung der alten Germanen.
5. Nennen Sie die Gattungen der klerikalen Literatur.
6. Analysieren sie Meserburger Zaubersprüche, welchen Stellenwert hatten sie für die Kultur der alten Germanen.
7. Was verstehen Sie unter dem Begriff Heldenepos. Welche Beispiel in der deutschen und in der Weltliteratur können Sie nennen.
8. Nennen Sie das Motivkomplex des Hildebrandsliedes. Welcher Konflikt steht im Vordergrund des Liedes. Wie wird die historische Wirklichkeit im Lied widerspiegelt.
9. Wodurch unterscheidet sich Heldenepos von einem Ritterroman und von der Ritterliteratur insgesamt.
10. Nennen sie den historischen Kontext des Nibelungenliedes, welche Sagenkreise bilden den Kern des Liedes.
11. Welche Frauengestalt ist für den Minnesang typisch. Wodurch unterscheidet sich hohe Minne von der niederen.
12. Wodurch unterscheidet sich die bürgerliche Literatur von der Ritterlichen. Was ist der Hauptgrund der Entstehung der bürgerlichen Literatur.
13. Definieren Sie die Begriffe: Schwank, Spruch. Wo liegt der Unterschied zwischen den beiden Literaturgattungen, nennen Sie Beispiele aus der deutschen Literatur.
14. Wodurch unterscheidet sich das geistige Drama von dem weltlichen Drama. Was bindet den Ursprung für beide Dramarichtungen.
15. Nennen Sie den Unterschied zwischen dem Minnesang und Meistersang

Змістовий модуль 2. (Комплект описових завдань за темою Література Гуманізму та Реформації)

1. Erklären Sie die Begriffe “Humanismus” und “Reformation”
2. Charakterisieren Sie das humanistische Weltbild
3. Erklären Sie die Rolle M. Luthers für die Entwicklung der deutschen Literatur.
4. Erklären Sie die Rolle eines Narren in der Satire von S. Brant
5. Wodurch unterscheidet sich die Dummheit im Werk von S. Brant und die im Werk von Erasmus von Rotterdam.
6. Was verstehen Sie unter der “Faustfrage” (Anhand des Volksbuches von D. Johannes Faustus)
7. Welche Ereignis beeinflusste die Verbreitung der Volksbücher. Warum werden die Volksbücher in der Zeit des Humanismus höchst populär.
8. Mehrere Werke in der Zeit des Humanismus werden in einer Briefform oder im Form des Dialogs verfasst. Erklären Sie diese Tatsache an konkreten Beispielen.
9. Worin besteht die außerordentliche Bedeutung Hans Sacks für die deutsche Literatur.

Змістовий модуль 3. (Комплект описових завдань за темою Література Бароко)

1. Was ist ein Emblem, eine Alegorie, ein Symbol. Erklären Sie ihre Funktion an Beispielen aus den Werken.
2. Welche Ziele hatten die Sprachgesellschaften? Führen Sie Beispiele.
3. Das Spiel mit der Form hat in der barocken Lyrik zahlreiche Figurengedichte geschaffen. Analysieren Sie folgendes Gedicht von Philipp von Zesen, wie wird hier die Rolle der Sprachgesellschaften dargestellt.

Palm-baum
der höchst-löblichen Frucht-bringenden Gesellschaft
zuehren aufgerichtet

Übliche/leibliche
früchte muss allezeit bringen
des Palmen-baums eigene Zier
darunter auch Fürsten selbst singen

lehren und mehren mit heisser begier
die Fechte der deutschen hoch-prächtigen zungen
die sich mit preise geschwungen
hoch über die anderen sprachen empör
die fahr
die land
mit hand
durch krieg
durch sieg
durch fleiß
mit schweis
den preis
die pfand
entwandt der welt
die aus der taht erhält

4. Erklären Sie am Beispiel des Epigramms von M.Opitz, wie der barocke Schriftsteller sich selbst gesehen hat.

Bücher-lesen

Wie die Hönigmacherinnen
Auß vielen Blumen saugen können
Ihren süssen hester-Safft
So auch unsere Wissenschaft
Wächst durch unversäumtes
Lesen in ein gleichem Göltlich Wesen.

5. A.Gryphius vergleicht das Leben eines Menschen mit eine Schiff

AN die Welt

MEin oft bestürmbtes Schiff der grimmen Winde-Spil
Der frechen Wellen Baal / das schir die Flutt getrennet /
Das über Klipp auf Klipp und Schaum und Sandt gerennet /
Komt vor der Zeit an Port / den meine Seele wil.
Offt / wenn uns schwartze Nacht im Mittag überfil
Hat der geschwinde Plitz die Segel schir verbrennet!
Wie oft hab ich den Wind / und Nord' und Sud verkennet!
Wie schadhafft ist Spreu / Mast / Steur / Ruder / Schwerdt und Kill.

Steig aus du müder Geist / steig aus! wir sind am Lande!
Was graut dir für dem Port / itzt wirst du aller Bande
Vnd Angst / und herber Pein / und schwerer Schmertzen loß.
Ade / verfluchte Welt: du See voll rauer Stürme!
Glück zumein Vaterland / das stette Ruh' im Schirme
Vnd Schutz und Friden hält / du ewig-lichtes Schloß!

- a) beschreiben Sie die Struktur des Gedichtes. Was wird durch die Quartetten und Terzetten

ausgedrückt?

b) Welche Symbole und bildhafte Figuren werden hier benutzt?

c) Von welchen Seelenzuständen ist hier die Rede?

5. Vergleichen Sie den Sonett A.Gryphius mit dem Sonett "An sich"

An sich

Sei dennoch unverzagt! Gib dennoch unverloren!
Weich keinem Glücke nicht, steh höher als der Neid,
vergnüge dich an dir und acht es für kein Leid,
hat sich gleich wider dich Glück, Ort und Zeit verschworen.

Was dich betrübt und labt, halt alles für erkoren;
nimm dein Verhängnis an. Laß alles unbereut.
Tu, was getan muß sein, und eh man dir's gebeut.
Was du noch hoffen kannst, das wird noch stets geboren.

Was klagt, was lobt man noch?
Sein Unglück und sein Glücke ist ihm ein jeder selbst.
Schau alle Sachen an: dies alles ist in dir.

Laß deinen eitlen Wahn, und eh du fürder gehst, so geh in dich zurücke.
Wer sein selbst Meister ist und sich beherrschen kann,
dem ist die weite Welt und alles untertan.

7. Nennen Sie die Gattungsbesonderheiten der Reiseliteratur und des Schelmenromans

8. Im achten Kapitel des 1. Buches des Romans "Der Abenteuerliche Simplicissimus" gibt es einen Dialog des Haupthelden mit dem Einsiedler. Wie wird hier der Krieg dargestellt? Welche Funktion spielt hier der Dialog. Analysieren Sie den Stil des Autors.

9. In der ersten Komödie von A.Gryphius streiten sich die Schauspieler über die Gattung des Stückes, das sie aufgeführt haben.

Pickelhärling: Birnen Most? Was ist das für ein Kerl.

Peter Squenz: Es ist die vornemste Person im Spiel / ein Chevalieür Soldat und Liebhaber.

M. Klotz-George: Ja Pickelhäring ist die fürnemste Person im Spiel / er muß das Spiel zieren / wie die Bratwurst das Sauerkraut.

Pickelhärling: Ein Soldat und Buler / so muß ich lachen und sauer sehen.

Peter Squenz: Aber nicht beydes auff einmahl.

Pickelhärling: Das ist gut! denn ich kan nicht zugleich lachen und weinen / wie Jehan Potage. Es stehet auch einer so vornehmen Person / wie ich bin / nicht an / sondern ist Närrisch nicht Fürstlich. Nur ich bitte euch umb Gottes Willen / machet mir nicht viel Lateinisch in meinem Titul / die Wörter sind mir zu Cauderwellisch / und wir verwirren das gantze Spiel. Denn ich weiß / ich werde sie nicht behalten.

Peter Squenz: Gar wol / wenn er einen Vers geredet hat / so muß er einmal spritzen. Nun zu dem Titul dieses Spieles / wir sollen es heissen eine Comoedi oder Tragoedie.

M. Lollinger: Der alte berühmte deutsche Poët und Meister-Sänger Hans Saxe schreibet / wenn ein Spiel traurig ausgehet / so ist es eine Tragoedie, weil sich nun hier 2. erstechen / so gehet es traurig aus / Ergò.

Pickelhärling: Contrà. Das Spiel wird lustig außgehen / denn die Todten werden wieder lebendig / setzen sich zusammen / und trincken einen guten Rausch / so ist es denn eine Comoedie.

Peter Squenz: Ja es ist noch in weitem Feld. Wir wissen noch nicht ob wir bestehen werden / vielleicht machen wir eine Sau und kriegen gar nichts / darumb ist es am besten / ich folge meinem Kopff und gebe ihm den Titul ein schön Spiel lustig und traurig / zu tragiren und zu sehen.

- a) zu welcher Gattung zählen sie das Stück?
 b) zu welcher Gattung würden Sie das Stück zählen?
 c) Vergleichen Sie die Meinung M.Opitz' über die Komödie und Tragödie, die im 5. Kapitel seiner Poetik ausgedrückt wird.

Die Tragedie ist an der maiestet dem Heroischen getichte gemeße / ohne das sie selten leidet / das man geringen standes personen vnd schlechte sachen einführe: weil sie nur von Königlichem willen / Todtschlägen / verzweiffelungen / Kinder= und Vätermörden / brande / blutschanden / kriege vnd auffruhr / klagen / heulen / seuffzen vnd dergleichen handelt. Von derer zugehör schreibt vornemlich Aristoteles / vnd etwas weitleufftiger Daniel Heinsius; die man lesen kan. Die Comedie bestehet in schlechtem wesen vnnnd personen: redet von hochzeiten / gastgebotten / spielen / betrug vnd schalckheit der knechte / ruhmrätigen Landtsknechten / buhlersachen / leichtfertigkeit der jugend / geitze des alters / kupplerey vnd solchen sachen / die täglich vnter gemeinen Leuten vorlauffen. Haben derowegen die / welche heutiges tages Comedien geschrieben / weiter geirret / die Keyser vnd Potentaten eingeführet; weil solches den regeln der Comedien schnurstracks zuwieder laufft.

Змістовий модуль 4. (Комплект описових завдань за темою Література 18 ст.)

1. Lesen Sie das Gedicht von Friedrich von Hagedorn "Anacreon". Welche Züge der Rokokodichtung lassen sich beobachten. Nennen Sie die wichtigsten Motive und Gestalten dieses Gedichtes:

ANACREON

In Tejos und in Samos
 Und in der Stadt Minervens
 Sang ich von Wein und Liebe,
 Von Rosen und vom Frühling,
 Von Freundschaft und von Tänzen;
 Doch höhnt ich nicht die Götter,
 Auch nicht der Götter Diener,
 Auch nicht der Götter Tempel,
 Wie hieß ich sonst der Weise?
 Ihr Dichter voller Jugend,
 Wollt ihr bey froher Musse
 Anacreontisch singen;
 So singt von milden Reben,
 Von rosenreichen Hecken,
 Vom Frühling und von Tänzen,
 Von Freundschaft und von Liebe;
 Doch höhnet nicht der Gottheit,
 Auch nicht der Gottheit Diener,
 Auch nicht der Gottheit Tempel.
 Verdienet, selbst im Scherzen,
 Den Namen echter Weisen.

2. Erklären Sie die Rolle Klopstocks für die Entwicklung der deutschen Literatur im 18. Jh.
 Lesen Sie den Auszug aus dem Roman J.W.Goethe Wdie Leiden des Jungen Werthers”:

*Wir traten an's Fenster, es donnerte abseitwärts und der herrliche Regen säuselte auf das Land, und der erquickendste Wohlgeruch stieg in aller Fülle einer warmen Luft zu uns auf. Sie stand auf ihrem Ellenbogen gestützt und ihr Blick durchdrang die Gegend, sie sah gen Himmel und auf mich, ich sah ihr Auge thränenvoll, sie legte ihre Hand auf die meinige und sagte - Klopstock! Ich versank in dem
 Strome von Empfindungen, den sie in dieser Loosung über mich ausgoß. Ich ertrugs nicht, neigte*

mich auf ihre Hand und küßte sie unter den wonnevollsten Thränen. Und sah nach ihrem Auge wieder - Edler! hättest du deine Vergötterung in diesem Blicke gesehn, und ich möcht nun deinen so oft entweihten Nahmen nie wieder nennen hören.

Welchen Einfluss hatte Klopstock auf Goethe nach diesem Auszug?

3. Erklären Sie die Theorie des Mitleids bei G. E. Lessing. Wie wird diese Theorie in seinen Werken realisiert, führen Sie Beispiele an.
4. Begründen Sie die Genie-Auffassung der Stürmer.
5. Charakterisieren Sie die Gestalt Mephistopheles (J.W.Goethe "Faust") als den Doppelgänger von Faust. Worin besteht die Faustfrage? Welche aufklärerische Idee ist im Prolog "Am Himmel" zu finden.
6. Lesen Sie Schillers Aufsatz "Über das tragische Dichtkunst". Welche Idee vertritt hier der Schriftsteller. Vergleichen Sie seine Ansichten mit den Ansichten von G.E.Lessing bezüglich des Trauerspiels.
7. Erklären Sie den Unterschied zwischen Weimarer Klassik und der Sturm-und-Drang-Bewegung.

Змістовий модуль 5. (Комплект описових завдань за темою Література Романтизму)

1. Lesen Sie die Aussage Fr.Schlegel über die romantische Ironie und Universalpoesie. Was wird darunter verstanden, Erklären Sie mit eigenen Worten:
  - a) »Die romantische Poesie ist eine progressive Universalpoesie. Ihre Bestimmung ist nicht bloß, alle getrennte Gattungen der Poesie wieder zu vereinigen, und die Poesie mit der Philosophie und Rhetorik in Berührung zu setzen. Sie will, und soll auch Poesie und Prosa, Genialität und Kritik, Kunstpoesie und Naturpoesie bald mischen, bald verschmelzen, die Poesie lebendig und gesellig, und das Leben und die Gesellschaft poetisch machen [...]. Sie allein ist unendlich, wie sie allein frei ist, und das als ihr erstes Gesetz anerkennt, daß die Willkür des Dichters kein Gesetz über sich leide.«
  - b) Ironie ist eine bestimmte Art der Reflexion und des Empfindens, die er als »Agilität«, d.h. als Beweglichkeit der Phantasie und der Reflexion bezeichnet hat. Die Ironie »entspringt aus der Vereinigung von Lebenskunstsinne und wissenschaftlichem Geist, aus dem Zusammentreffen vollendeter Naturphilosophie und vollendeter Kunstphilosophie. Sie enthält und erregt ein Gefühl von dem unauflöselichen Widerstreit des Unbedingten und des Bedingten, der Unmöglichkeit und Notwendigkeit einer vollständigen Mitteilung«. Ironie ist ein durchgängiges poetisches Prinzip. Die Definitionen selbst sind Ausdruck eben jener romantischen Ironie, die sich auf Eindeutigkeit nicht festlegt: »Ironie ist die Form des Paradoxen. Paradox ist alles, was zugleich gut und groß ist.«
2. Wie wird der Dichter in der Zeit der Romantik gesehen?
3. Erklären Sie die Rolle der Musik in den Werken der Romantiker (Wackenroder, Hoffmann, Eichendorf)
4. Welche Rolle spielt Fragment in der romantischen Literatur. Warum ist diese Gattung bei den Romantikern so beliebt?
5. Fr.Hölderlin wird sowohl zu Romantikern als auch zu den Klassikern gezählt Erklären Sie diese Tatsache.
6. Auf welche Weise und wozu verwendet E.T.A.Hoffmann Ironie in seinen Werken? Vergleichen Sie die Ironie bei Hofmann mit der der frühen Romantiker.
7. Warum wurde Kleist als Dramatiker während seiner Lebenszeit nicht anerkannt. Erklären Sie ihre Meinung am Beispiel einer seiner Trauerspiele.
8. Warum wird H. Heine als der letzte Romantiker und der erste Realist gepriesen.

Змістовий модуль 6. (Комплект описових завдань за темою Література Реалізму)

1. Was meint Th. Fontane vom Realismus. Lesen Sie seine Aussage und nehmen Sie ihre Stellung an: Der Realismus ist die Widerspiegelung alles wirklichen Lebens, aller wahren Kräfte und Interessen im Elemente der Kunst (...). Der Realismus will nicht die bloße Sinnenwelt und nichts als diese; er will am allerwenigsten das bloß Handgreifliche, aber er will das Wahre.“

2. Lesen Sie den Auszug aus der Novelle „Lenz“. Welche Kunstauffassung vertritt hier Georg Büchner:

Der liebe Gott hat die Welt wohl gemacht, wie sie sein soll, und wir können wohl nicht was Besseres klecksen; unser einziges Bestreben soll sein, ihm ein wenig nachzuschaffen. Ich verlange in allem Leben, Möglichkeit des Daseins, und dann ist's gut; wir haben dann nicht zu fragen, ob es schön, ob es häßlich ist. Das Gefühl, daß, was geschaffen sei, Leben habe, stehe über diesen beiden und sei das einzige Kriterium in Kunstsachen. Übrigens begegne es uns nur selten: in Shakespeare finden wir es, und in den Volksliedern tönt es einem ganz, in Goethe manchmal entgegen; alles übrige kann man ins Feuer werfen. Die Leute können auch keinen Hundstall zeichnen. Da wollte man idealistische Gestalten, aber alles, was ich davon gesehen, sind Holzpuppen. Dieser Idealismus ist die schmachlichste Verachtung der menschlichen Natur. Man versuche es einmal und senke sich in das Leben des Geringsten und gebe es wieder in den Zuckungen, den Andeutungen, dem ganzen feinen, kaum bemerkten Mienenspiel; er hätte dergleichen versucht im >Hofmeister< und den >Soldaten<. Es sind die prosaischesten Menschen unter der Sonne; aber die Gefühlsader ist in fast allen Menschen gleich, nur ist die Hülle mehr oder weniger dicht, durch die sie brechen muß.

3. Was verstehen Sie unter dem Begriff „Stimmungsnovelle“.

4. Worin besteht das „sanfte Gesetz“ A. Stifters. Erklären Sie es am Beispiel einer Novelle.

5. Nennen Sie den Themenkreis Fontanes Romane. Erklären Sie am Beispiel seines Schaffens warum der deutsche Realismus des XIX. Jhs. bürgerlich genannt wird und wesentlich im Vergleich zum europäischen beschränkt ist.